МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Факультет филологии и истории

УТВЕРЖДАЮ
Проректор по образовательной деятельности КФУ
Проф. Д.А. Таюрский
_________________ «___»________20__г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

История культуры татарского народа Б1.В.ДВ.5

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Автор(ы):
Хайруллина А.С.
Рецензент(ы):
Хазиев Ринал Исмагилович

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой: Даутов Г. Ф.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г
Учебно-методическая комиссия Елабужского института КФУ (Факультет филологии и истории):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No 1016038318

Казань
2018

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) старший преподаватель, к.н. Хайруллина А.С.
Кафедра татарской филологии Факультет филологии и истории , AlSHajrullina@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Цель дисциплины: понимание студентами процессов исторического развития Татарстана с древнейших времен до наших дней, место и роль региона и народов, его населяющих, в истории России и в мировой истории в целом.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ДВ.5 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) и относится к дисциплинам по выбору. Осваивается на 3 курсе, 5 семестр.

Данная учетная дисциплина включена в раздел 'Б1.В.ДВ.5.1 Дисциплины (модули) основной профессиональной образовательной программы 44.03.05 Педагогическое образование, профиль 'Родной язык и литература, иностранный язык') и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 3 курсе в 5 семестре.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК 2 (общекультурные компетенции)	способностью анализировать основные этапы и закономерности исторического развития для формирования гражданской позиции
ОК 5 (общекультурные компетенции)	способностью работать в команде, толерантно воспринимать социальные, культурные и личностные различия
ПК 1 (профессиональные компетенции)	готовностью реализовывать образовательные программы по предметам в соответствии с требованиями образовательных стандартов
ПК 3 (профессиональные компетенции)	способностью решать задачи воспитания и духовно-нравственного развития обучающихся в учебной и внеучебной деятельности
ПК 4 (профессиональные компетенции)	способностью использовать возможности образовательной среды для достижения личностных, метапредметных и предметных результатов обучения и обеспечения качества учебно-воспитательного процесса средствами преподаваемых предметов

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- историю становления татарского народа как нации, деятельность выдающихся личностей, этническое своеобразие татарской культуры в разных областях.

2. должен уметь:

- логически верно, аргументировано и ясно строить устную и письменную речь; уметь соединить в единое целое историю этнокультуру и этнопедагогику и краеведческий материал.

3. должен владеть:

- культурой мышления, способностью к обобщению, анализу, восприятию информации;

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- понимать процессы культурно - исторического развития Татарии с древнейших времен по каши дни, место и роль региона и народов, населяющих его как в истории культуры России, так и в истории всемирной культуры.

- обладать теоретическими знаниями о закономерностях, тенденциях и основных этапах культурно - исторического, социально-экономического и политического развитии Татарии.

- ориентироваться в понятийном аппарате, культурологических и искусствоведческих терминах и фактическом материале курса.

- приобрести умение работать с первоисточниками и литературой, навыки самостоятельного анализа и критического осмысления явлений культуры в общественной жизни прошлого и настоящего Республики Татарстан.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 2 зачетных(ые) единиц(ы) 72 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: зачет в 5 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Кереш лекция. Мәдәният төшенчәсенә аңлатма. Борынгы бабаларыбыз, хуннар мәдәнияте.	5		2	2	0	Устный опрос
2.	Тема 2. Болгар чоры мәдәнияте.	5		2	2	0	Письменная работа
3.	Тема 3. Алтын Урда чоры мәдәнияте.	5		2	2	0	Устный опрос
4.	Тема 4. Казан ханлыгы чоры мәдәнияте.	5		2	2	0	Реферат

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
5.	Тема 5. XVII-XVIII йөз мәдәнияте.	5		2	2	0	Реферат
6.	Тема 6. XIX йөз татар мәдәнияте.	5		2	2	0	Письменная работа
7.	Тема 7. XX йөз башы татар мәдәнияте.	5		0	2	0	Реферат
8.	Тема 8. XX гасыр татар мәдәниятенә гомуми күзәтү.	5		2	2	0	Письменная работа
9.	Тема 9. Татар театры тарихы.	5		2	2	0	Реферат
10.	Тема 10. Алабуга шәһәре тарихы.	5		0	2	0	Реферат
.	Тема . Итоговая форма контроля	5		0	0	0	Зачет
	Итого			16	20	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Кереш лекция. Мәдәният төшенчәсенә аңлатма. Борынгы бабаларыбыз, хуннар мәдәнияте.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Урал буенда яшәүче халыклар дуслыгының мәдәни-тарихи тамырлары. Тормыш-көнкүреш шартлары, мохит, этнография якынлыгы. Үзара якын дини- мифологик карашлар комплексы булу. Халык авыз иҗаты әсәрләрендәге аваздашлык, уртак сюжет һәм мотивлар. Тема-геройлар охшашлыгы. Казан каласының күрше миллә тләрнең язма әдәбияты һәм мәдәнияты үсешенә керткән өлеше,аның эволюциясе. Әдәбиятларның милли традицияләргә нигезләнеп үсүе. Бай тарихы булган татар мәдәниятенең Идел-Урал буенда яшәүче халыкларның рухи-эстетик мирасы белән тыгыз мөнәсәбәттә булуы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Әдәбиятта - халыклар дуслыгы чагылышы. Белем һәм тәрбия бирү юнәлешендә "ТАТАР ХАЛКЫНЫҢ МӘДӘНИЯТ ТАРИХЫ" курсының әһәмияте. Рухи һәм матди мәдәният төшенчәләре. Мәдәниятнең компонентлары. "Культура" һәм "мәдәният" арасында аермалар.

Тема 2. Болгар чоры мәдәнияте.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Төрки мифологиясенең иң башлангыч чоры буларак һуннар мифологиясе. Евразия халыкларының матди һәм мәдәни тарихында Атилланың шөһрәтле урын биләгәнлеге. Атилла (?-453)- һуннарның хөкемдары, ханы, Евразиядә яшәүче күп санлы герман һәм төрки-татар халыклары эпосының һәм язма әдәбиятының катлаулы, каршылыклы, нык кына мификлаштырылган серле-сихерле каһарманы булуы. Профессор Ә. Мөхәммәдиевнең "һуннар һәм Туран язмалары" (Казан, 2000) дигән хезмәте.

практическое занятие (2 часа(ов)):

һуннар тарихы. Аларның рухи, матди мәдәниятләре, һуннарның кояшка табынулары, һуннар күз алдына китергән вертикаль дөнья. Удук Йир-Суб. һуннарның югары дөнья аллалары - Тәңре, Умай. һуннарның җир асты Алласы-ЭРКЛИГ. һуннарда хайваннар культы. һуннарда бүре, "Ак бүре" культлары. Хәзәрләр. Хәзәрләр һәм Төрки каханлыгының төп халкының, фәндә кабул ителгәнчә, бик борынгы Ашин - ?бүре? ыруыннан чыккан булуы. Күренекле тарихчы Л.Н. Гумилевның хәзәрләрнең Әстерхан татарларының килеп чыгышында билгеле бер роль уйнауларын ассызыклавы. Гомумән, безнең тарих фәнендә хәзәрләрнең X йөздә үзләренең дәүләте җимерелгәннән соң Урта Евразия далаларындагы төрки-кыпчаклар мохитендә таралып, йотылып беткәннәр дип каралуы. Аларның мифологик карашлары, диннәре, табыну объектлары. Хәзәрләр. Хәзәрләр һәм Төрки каханлыгының төп халкының, фәндә кабул ителгәнчә, бик борынгы Ашин - "бүре" ыруыннан чыккан булуы. Күренекле тарихчы Л.Н. Гумилевның хәзәрләрнең Әстерхан татарларының килеп чыгышында билгеле бер роль уйнауларын ассызыклавы. Гомумән, безнең тарих фәнендә хәзәрләрнең X йөздә үзләренең дәүләте җимерелгәннән соң Урта Евразия далаларындагы төрки-кыпчаклар мохитендә таралып, йотылып беткәннәр дип каралуы. Аларның мифологик карашлары, диннәре, табыну объектлары.

Тема 3. Алтын Урда чоры мәдәнияте.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Җучи Олысы (Алтын Урда) дәүләте. Аның дәүләт буларак кыскача тарихы (барлыкка килүе, чәчәк ату чоры, таркалуы). Әдәбияты. Җучи Олысында дини мәдәният. Алтын Урда рухи мәдәниятенең нигезен әүвәл ике этномәдәни дөнья тәшкил итүе. Аның берсе - җирле төрки, башлыча, кыпчак дөньясы булып, икенчесе - Үзәк Азиядән килгән төрки-татарлар һәм беркадәр, бигрәк тә Алтын Урда тарихының башлангыч чорында, монголлар саналуы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Матур әдәбият. Шәрыкның даһи акыл ияләре һәм шагыйрьләре иҗат иткән әсәрләрне татар халкының хәзер дә яратып укуы. Фарсы әдәбияты йогынтысында Алтын Урданың үз шагыйрьләре, әдипләре күренә башлавы. Урта гасырлардан татар әдәбияты үрнәкләре: Сәйф Сарайның "Гөлстан бит-төрки", Котбның "Хөсрәү вә Ширин", Харәзминең "Мәхәббәтнамә", Хисам Кятибнең "Җөмҗөмә солтан" поэмаларын, Насретдин Рабгузыйның "Кыйссасел-әнбия" ("Пәйгамбәрләр тарихы") һәм дә Мәхмүд бине Галинең "Нәһҗел-Фәрадис" ("Оҗмахларның ачык юлы") дигән чәчмә әсәрләренә кыскача күзәтү.

Тема 4. Казан ханлыгы чоры мәдәнияте.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Казан ханлыгы чорында дини мәдәният. Казан ханлыгы чорына караган архитектура истәлекләре (Сөембикә манарасы, Нургали мәчете һәм башкалар). Казан ханлыгында, беренче чиратта аның башкаласы Казанда, төзелеш һәм архитектура, шул исәптән монументаль архитектураның зур үсеш алганлыгы. Казан кремле эчендә сакланып калган атаклы Сөембикә манарасы Казан ханлыгы Казан Кремленың 1552 ел мәхшәрендә камалыштагыларның соңгы сыену урыны саналуы. Кремльнең таштан корылган биналарыннан аермалы буларак, Казанның бистәләре нигездә агачтан салынган булуы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Казан ханлыгы чорының атаклы ир шәхесләре (Хәлил, Ибраһим, Мөхәммәт Әмин, Габделатыйф ханнар). Атаклы хатын-кызлар. Сөембикә. Нурсолтан. Нурсолтан. Казан ханлыгы тарихында бик зур роль уйнаган, һәм ханлыкның 1480-1520 еллар арасындагы 40 еллык вакытын хәтта Нурсолтан чоры дип йөртелүе. Сөембикә. Аның атасы, Нугай бие Иосыф, атаклы Идегәй нәселеннән чыккан, ул Идегәйнең кече улы Нуретдинның оныгының улы булган. Идегәй Сөембикә өчен ыру башы булып саналган. Шул яктан Сөембикә белән Нурсолтан кардәшләр дә булуы: Нурсолтанның бабасы. Сөембикә исеме татар халкы тарихында азатлык һәм бәйсезлек өчен көрәшүче символы

Тема 5. XVII-XVIII йөз мәдәнияте.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Габди, Мәүлә Колый иҗатлары. Суфичылыкның яңаруы. Чукындыру сәясәте. 1555 елда Казан епархиясе оештырылуның, төп максаты - Идел-Урал буе мехларын христианлаштыру. Әлеге чорда татарларның бәйсезлеге өчен көрәшкән атаклы каһарманыбыз - Батырша. Аның халкыбызның газаплы, хокуксыз тормышы, үз илендә тоткын булып яшәвенә протест йөзеннән 1755 елда халыкка ялкынлы мөрәҗәгате белән чыгуы - изге көрәш - җиһадка чакыруы. Әмма бу күтәрелешнең бастырылуы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Урал, Оренбург якларында үзен Петр III дип игълан иткән Емельян Пугачевның пәйда булуы. 1773-1774 елларда Пугачев хәрәкәте бөтен Россиягә таралып, зур көчкә әйләнүе. Аның 200 меңгә җиткән гаскәренең 150 якыны татарлар булганы мәгълүм. Хәзерге Татарстан җирлегендә Пугачевның татарлардан торган 70 отряды булганлыгы [Екатерина II татарларга каршы үзенең иң көчле генералларын, иң зур армиясен җибәрүе. Пугачев хәрәкәтенә мөнәсәбәттә татарлар арасында төрле риваятьләр, бәетләр, җыр һәм шигырьләрнең күп таралуы. XVIII йөз татар халкы мәдәниятенә гомуми күзәтү. Абызагайлар хәрәкәте. Т. Ялчыгол иҗаты. Дөньяви бәйрәмнәр. Сәнгать. Архитектура.

Тема 6. XIX йөз татар мәдәнияте.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Яңа әдәби жанрлар барлыкка килүе. Шундыйларның берсе - сүзлекләр ;Сәяхәтнамәләр татар әдәбиятында яңа жанр буларак барлыкка килүе, чөнки төрле илләр белән бәйләнеш көчәюе, сәяхәтчеләр күргәннәрен кәгазьгә төшерү зарурлыгы тууы. Бәетләрнең тарихи хезмәтләр вазифасын да үтәве. "Манара", "Сөембикә", "Түкәл бәете", "Казан алыну" бәетләрендә татар халкының авыр язмышы, олы хәсрәте, зур югалтулары сурәтләнүе. Тарихи мәгълүматларны туплаган җыентыклар чыгару мәслихәте туу. 1602 елда Касыйм шәһәрендә Кадыйр Галибәкнең "Гомуми тарихлар" ("Җәмигъ эт-тәварих") җыентыгын чыгаруы. Җыентыкны өч өлешкә бүленеше. Кереш өлешендә автор Борис Годуновны мактавы, данлавы. Бу аны каршылыксыз бастырып чыгырырга мөмкинлек бирүе. Икенче өлешендә автор төрки һәм монгол кабиләләренең тарихын бәян итүе. Өченче өлештә татар ханнары турында сөйләнүе. Монда Идегәй һәм Гуктамыш хан турында дастаннар булуы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

XIX йөз татар мәдәнияте.

Тема 7. XX йөз башы татар мәдәнияте.

практическое занятие (2 часа(ов)):

XX гасыр башында мәдәният өлкәсендә үзгәрешләр.

Тема 8. XX гасыр татар мәдәниятенә гомуми күзәтү.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

XX гасыр башында мәдәният өлкәсендә үзгәрешләр.

практическое занятие (2 часа(ов)):

XX гасыр башында мәдәният өлкәсендә үзгәрешләр.

Тема 9. Татар театры тарихы.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Татар театр сәнгатенең тууы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Милли профессиональ театр барлыкка килү. Беренче татар операсы туу. Татар радиосы тарихы.

Тема 10. Алабуга шәһәре тарихы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Алабуга шәһәре тарихы. Алабуганың тарихи урыннары.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Кереш лекция. Мәдәният төшенчәсенә аңлатма. Борынгы бабаларыбыз, хуннар мәдәнияте.	5		подготовка к устному опросу	2	устный опрос
2.	Тема 2. Болгар чоры мәдәнияте.	5		подготовка к письменной работе	2	Письменная работа
3.	Тема 3. Алтын Урда чоры мәдәнияте.	5		подготовка к устному опросу	2	Устный опрос
4.	Тема 4. Казан ханлыгы чоры мәдәнияте.	5		подготовка к реферату	2	Реферат
5.	Тема 5. XVII-XVIII йөз мәдәнияте.	5		подготовка к реферату	6	Реферат
6.	Тема 6. XIX йөз татар мәдәнияте.	5		подготовка к письменной работе	4	Письменная работа
7.	Тема 7. XX йөз башы татар мәдәнияте.	5		подготовка к реферату	4	Реферат
8.	Тема 8. XX гасыр татар мәдәниятенә гомуми күзәтү.	5		подготовка к письменной работе	6	Письменная работа
9.	Тема 9. Татар театры тарихы.	5		подготовка к реферату	4	Реферат
10.	Тема 10. Алабуга шәһәре тарихы.	5		подготовка к реферату	4	Реферат
	Итого				36	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 50 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB, audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Кереш лекция. Мәдәният төшенчәсенә аңлатма. Борынгы бабаларыбыз, хуннар мәдәнияте.

устный опрос , примерные вопросы:

1. Борынгы тотемнар. 2. Татар әдәбиятында хуннар образы бирелеше. 3. Болгар һәм Казан чоры риваятьләрен чагыштырма аспектта өйрәнү. 4. Татарларда ислам дине. 5. Татар мәгариф системасының тарихы. 6. Атаклы татар мәдрәсәләре. 7. Казан ханлыгы чоры архитектура истәлекләре. 8. Татар әдәбиятында Сөембикә образы. 9. Татар фольклорын өйрәнү тарихы. 10. Татарларда нәкыш сәнгате.

Тема 2. Болгар чоры мәдәнияте.

Письменная работа , примерные вопросы:

1. "Мәдәният" сүзе кайсы телдән кергән? a) фарсы теленән b) төрек теленнән c) гарәп теленнән 2. Мәдәният нинди ике өлкәгә бүлеп карала? a) матди b) дөньяви c) рухи 3. Рухи мәдәнияткә кермәгән компонентны күрсәт? a) гореф-гадәтләр b) файдалы казылмалар c) фольклор 4. Безнең борынгы бабаларыбыз кемнәр? a) арлар b) һуннар c) чиннар 5. Ерак бабаларыбыз тарихын өйрәнгән галим-тарихчы, А. Ахматованың улы? a) Н. Ахматов b) Л. Гумилев c) Д. Лихачев 6. Һуннарның икенче исеме? a) типтәрләр b) угызлар c) сөннәр 7. Һуннарның тарихка керткән өлешләре: a) Австралияне ачалар b) Гоби чүлен кичәләр c) Северне ачалар 8. Һуннарда дәүләт башлыгын ничек атаганнар? a) таньюк b) шаньюй c) һунук 9. Бронза сәнгате белән бәйле һуннар мәдәнияте кайсы культурага карый? a) "карасук" b) "ананьино" c) "имәнкискә" 10. Һун бабаларыбызның иң якын хайваны? a) сыер b) ат c) кәҗә 11. Һуннарда бар тереклекне барлыкка китерүче, бар нәрсә белән идарә итүче итеп кем саналган? a) Ходай b) Аллаһы Тәгалә c) Тәңре 12. Һуннар карашынча вертикаль дөнья өч өлештән торган: a) югары, урта, җир асты дөньясы b) баш, урта, түбән дөнья c) биек, уртанчы, тәбәнәк дөнья 13. Хатын-кыз алласы кем саналган? a) Афродита b) Умай c) Алиһә 14. Һуннарның атаклы юлбашчысы кем? a) Кубрат b) Батырша c) Модэ 15. Һуннарда ут " ..." a) табыну объекты b) чистарыну чарасы c) куркыныч рух 16. һуннарда җир асты алласы кем? a) Әҗәл b) Дөю c) Эрклиг (Эрлиг) 17. Һуннарда изге хайваннардан кайсылары саналган? a) бүре b) елан c) эт 18. Һуннар тарихын тулы сурәтләгән әсәрне сайлагыз: a) Н. Фәттах "Әтил суы ака торур" b) Н. Фәттах "Сызгыра торган уклар" c) М. Хәбибуллин "Кубрат хан" 19. Бөек Болгар дәүләте әмирләре Аспарух белән Батбай кемнең уллары? a) Ядегәрнең b) Кубратның c) Ибраһимның 20. Бөек Болгар дәүләтенең башкаласы кайда була? a) Әзербайҗанда, Бакуда b) Болгариядә c) Таманьда, Фанагориядә

Тема 3. Алтын Урда чоры мәдәнияте.

Устный опрос , примерные вопросы:

1. Алтын Урда дәүләтенең мәдәни үсеше. 2.XIX йөздә иҗтимагый-мәдәни торыш. 3.Алабуга шәһәре тарихының әдәбиятта чагылышы. 4. XVIII йөз татар халкы мәдәниятенә күзәтү. 5. XIX йөздә мәгърифәтчелек. 6. XIX йөздә Казан университеты ачылу һәм аның тарихы. 7. XX гасыр башында әдәби-мәдәни үзгәрешләр. 8. Татар музыка сәнгате. 9. Татар рәсем сәнгате. Күренекле рәссамнар. 10. Татар сынлы сәнгате. 11. Татар театры тарихы. 12 Музейларыбыз тарихы.

Тема 4. Казан ханлыгы чоры мәдәнияте.

Реферат , примерные вопросы:

1. Идел буе Болгар дәүләте. Бу чордагы язма әдәбият. 2. Болгарларда ислам дине. 3. Болгарларның рухи мәдәнияте. 4. Болгарларда мәгариф системасы. 5. Болгар чорына караган архитектура истәлекләре. 6. Болгарларда дин гыйлеме. 7. Календарь бэйрэмнэре. 8. Дини бэйрэмнэр. 9. Хезмэт бэйрэмнэре. 10. Алабугада ананье чоры. 11. Татарларда язмачылык хэм мэгърифэт. 12.Болгар илендэ профессиональ хэм фэнни белемнэр. 13. Беренче татар артистлары һәм артискалары. 14. Татар опера сәнгате. 15. Алабуга шәһәрендә эз калдырган күренекле шәхесләр Д.Стахеев иҗаты. 16. Күренекле Алабуга сәүдәгәрләре.

Тема 5. XVII-XVIII йөз мәдәнияте.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Реферат , примерные вопросы:

17. Алтын Урданың дәүләт буларак оешуы. 18. Алтын Урдада дини мәдәният. 19. Алтын Урда чоры әдәбиятына күзәтү. 20. Алтын Урдада мәгариф системасы. 21. Казан ханлыгының дәүләт буларак тарихы. 22. Казан ханлыгы чорының атаклы шәхесләре: Хәлил, Ибраһим, Мөхәммәт Әмин, Габделатыйф ханнар. 23. Кол Шәриф эшчәнлеге һәм иҗаты.

Тема 6. XIX йөз татар мәдәнияте.

Письменная работа , примерные вопросы:

21. Тарихчы М. Артамонов хәзәрләрне кемнәр дип атый? a) Һун-болгарлар b) угыз-кыпчаклар c) бәҗәнәкләр 22. Хәзәрләрдә яшен алласы --...? a) Янур b) Куар c) Учук 23. Идел буе болгар диненә иң башта нәрсә хас: a) атеизм b) монотеизм c) политеизм 24. Яшеннән чыккан янгынны болгарлар нәрсә белән сүндерергә киңәш иткәннәр? a) елга суы белән b) күгәрчен сөте белән c) кара сыер сөте белән 25. Гомумтөрки тотем бүре болгарларда нәрсә белән алышына? a) ат b) барс c) тәкә 26. Татарстан гербы кайчан кабул ителә? a) 1992 елның 17 февралендә b) 1995 елның 22 февралендә c) 1992 елның 7 февралендә 27. Болгар чорыннан килгән мәкальне дәвам ит: "Җиде йортның телен бел, ..." a) җиде төрле һөнәр бел b) сигез төрле китап бел c) җиде төрле белем бел 28. Болгар чоры галимнәрен сайлагыз: a) Аллаһияр Рухи b) Сөләйман бин Дауд ас-Саксини ас-Суари c) Әбел Галә Хәмид бине Идрис әл-Болгари 29. Суфичылыкта (тәсаувыф)та "тарикать" нинди мәгънәләр аңлаткан? a) суфичылыкның синонимы b) юл c) төркем 30. Алтын урда (Җучи Олысы, Дәшти Кыпчак) дәүләтенең яшәү еллары: a) XY-XYI гасырлар b) YI-YII йөзләр c) XIII-XY гасырлар 31. Җучи Олысында ханның язмача боерыгы ничек аталган? a) үтенеч кәгазе b) ярлыклар c) ядкарьләр 32. Алтын Урда чоры әдипләрен сайлагыз: a) Әхмәт Ясәви b) Котб c) Харәзми 33. Алтын Урда дәүләтенең җимерелүенең сәбәпләренә кем гаскәренең яулары кертеп була? a) Аксак Тимер b) Чыңгызхан c) Бәркә 34. Казан ханнарының нәселен башлап җибәрүчеләрне сайлагыз: a) Ядегәр b) Колшәриф c) Олугъ Мөхәммәд һәм улы Мәхмүтәк

Тема 7. XX йөз башы татар мәдәнияте.

Реферат , примерные вопросы:

24. Төрки-татар мәдәниятенең үсеш шартлары буларак тарихи дәүләтләрдәге культура үсеше. 25. Болгар чоры мәдәнияте. 26. Алтын Урда чоры мәдәнияте. 27. Казан ханлыгы чорында мәдәният. 28. Алабуга - борынгы кала. 29 Алабугада ананьин чоры мәдәниятенең эзләре. 30 Борынгы Алабуга (Болгар чорында, Алтын Урда, Казан ханлыклары, XVII, XVIII йөзләрдә). 31. Алабуганың архитектура истәлекләре. ("Шайтан каласы") 32. Алабугада һөнәрчелек.

Тема 8. XX гасыр татар мәдәниятенә гомуми күзәтү.

Письменная работа , примерные вопросы:

35. Казан ханлыгында мөселманнар башлыгы булып кем торган? a) патша b) хан c) сәед 36. Коръәнне яттан белүчене кем дип атаганнар? a) хәзрәт b) хафиз c) хатыйб 37. Казан ханлыгы мәдәниятенә сәнгатьне яратуы белән кереп калган хан: a) Ядегәр b) Мөхәммәд Әмин c) Сафа Гәрәй 38. Казан ханлыгы чорына кермәгән шагыйрьне сайлагыз: a) Өмми Камал b) Габди c) Кол Шәриф 39. Нурсолтан кайсы ханнарның әнисе? a) Габделатыйф b) Миңлегәрәй c) Мөхәммәд Әмин 40. Казан ханлыгының соңгы ханы кем? a) Кол Шәриф b) Ядегәр c) Ибраһим 41. XVII йөз әдәбиятының төп вәкилләре: a) Утыз Имәни b) Габди c) Мәүлә Колый 42. XVII йөздә әдәбиятта кайсы жанр өстенлек итә? a) мөнәҗәт b) бәет c) трагедия 43. XVIII йөз дини мәдәниятендә иң куәтле хәрәкәт: a) крепостнойлыкка каршы b) абызагайлар хәрәкәте c) сәнәкчеләр күтәрелеше 44. Муллалар указ алыр өчен кайда имтихан тотырга тиеш булганнар? a) Әби патша каршында b) Уфада Дини идарәдә c) Апанай мәчетендә 45. XVIII гасыр әдипләрен сайлагыз: a) Утыз Имәни b) Т. Ялчыгол c) З. Бигиев 46. Беренче татар дирижеры кем? a) Гали Зайпин b) Хәбибулла c) Хәйбулкин 47. XIX гасырның атаклы татар җырчысы a) Голәм Гади Шуди b) Мирфәйзә Бабаҗанов c) Абдулла Дашкин 48. Татарларда беренче опера кайчан куела? a) 1924 елда b) 1923 елда c) 1918 елда 49. Музыканың гөнаһ шөгыль булмавы хакында XX йөз башында "Музыка вә ислам" исемле махсус мәҗмуга чыгарган шәхес кем? a) Каюм Насыйри b) Һади Кильдебәки c) Прхавой Садыйк 50. Суфичылыкның Идел буе татарларында таралган тарикатьләре: a) ясәвия b) гарбия c) нәкышбәндия

Тема 9. Татар театры тарихы.

Реферат , примерные вопросы:

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

33. Җырчыларыбыз (Әлмиев, З.Басыйрова, Р.Ваһапов, Ш.Котдусова, Г.Рахимкулов, В.Шәрипова) 34. Рәссамнарыбыз (Б.Урманче, Б.Әлменов, Х.Якупов, Л.Фәттахов, Ә.Тумашев, К.Максимов, И.Зарипов, И.Рәфыйков, Ә.Фәтхетдинов. 35. Скульпторларыбыз (Ә.Бәширов, В.Маликов, Р.Нигъматуллина. 36. Татарларда нәкыш сәнгате. Нәкыш осталары (Р.Имашев).34. 7. Татарларда музыка сәнгате. 37. Татар халык музыка уен кораллары. 38. Татар опера сәнгате.

Тема 10. Алабуга шәһәре тарихы.

Реферат , примерные вопросы:

39. Композиторларыбыз. 40. Татарларда балет сәнгате. 41. Театр сәнгате (режиссерлар С.Вәлиев-Сульва, Г.Хөсәенов, Җ.Садриҗанов, П.Исәнбәт, М.Сәлимҗанов, Р.Бикчәнтәев). 42. Артистларыбыз (Г.Шамуков, Г.Надрюков, Ф.Биккинин, Ә.Фәсхетдинов, Ф.Халитов, З.Туишева,Г.Камалова, Р.җиһаншина, 43. Татарларда рәсем сәнгате. 44. Татарларның килеп чыгышы турында фәндә нинди концепцияләр бар? 45. Мәдәниятнең функцияләре нидән гыйбарәт? 46. Рухи мәдәният турында сөйләгез. 47. Матди мәдәният. 48. Бүген Татарстан мәдәниятенең үзенчәлеге нәрсәдә? 49. Татарстан гербы. 50. Татарстан флагы. 51.Татарстн гимны.

Итоговая форма контроля

зачет (в 5 семестре)

Примерные вопросы к зачету:

Зачет сораулары:

1. Мәдәният төшенчәсе. Мәдәниятнең функцияләре.
2. Матди һәм рухи мәдәният.
3. Борынгы төркиләр - хуннарның ышанулары.
4. Хуннарның борынгы культлары.
5. Идел буе Болгар дәүләте. Бу чордагы язма әдәбият.
6. Болгарларда ислам дине.
7.Болгарларның рухи мәдәнияте.
8. Болгарларда мәгариф системасы.
9. Болгар чорына караган архитектура истәлекләре.
10. Болгарларда дин гыйлеме.
11. Алтын Урданың дәүләт булара оешуы.
12. Алтын Урдада дини мәдәният.
13. Алтын Урда чоры әдәбиятына күзәтү.
14. Алтын Урдада мәгариф системасы
15. Казан ханлыгының дәүләт буларак тарихы.
16. Казан ханлыгы чорының атаклы шәхесләре: Хәлил, Ибраһим, Мөхәммәт Әмин, Габделатыйф ханнар.
17. Кол Шәриф эшчәнлеге һәм иҗаты.
18. Казан ханлыгының атаклы хатын-кызлары.
19. XVII йөз татарларның әдәби-мәдәни тормышы.
20. XVIII йөз татар халкы мәдәниятенә күзәтү.
21. XVIII йөздә мәгърифәтчелек.
22. XVIII йөздә Казан универсететы ачылу һәм аның тарихы.
23. XX гасыр башында әдәби-мәдәни үзгәрешләр.
24. Татар музыка сәнгате.
25. Татар рәсем сәнгате. Күренекле рәссамнар.
26. Татар сынлы сәнгате.
27. Татар театры тарихы.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

28. Музейларыбыз тарихы.

7.1. Основная литература:

1. История татар с древнейших времен : В 7-ми т.Т.2.Волжская Булгария и Великая Степь / Гл.ред.М.Усманов,Р.Хакимов . - Казань : РухИЛ, 2006. - 890с. - 780-00. - 10 экз.

2. Мушарова, В.М. История культуры Татарстана : Учебное пособие для учащихся общеобразоват.учреждений,студентов сред.и высш.учеб.заведений. - Казань : Магариф, 2010. - 287 с. - 295-00; 175-00.

- 35 экз.

3. Урманче,Ф.И. Татар мифологиясе.Энциклопедик сузлек:3 томда. 1т.(А-Г) / Ф.Урманче. - Казан : Мэгариф, 2008. - 303б. - 95-00. - 10 экз.

7.2. Дополнительная литература:

1. Ягъфәров, Р.Ф. Уен-күңел бәйрәме : Татар халкының уен фольклоры. - Казан : Мәгариф, 2009. - 159 б. - 129-53. - 12 экз.

2. Шарафутдинов Д. Р. Исторические корни и развитие традиционной культуры татарского народа. XIX - начало XXI вв.: автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора исторических наук. - 2004. - с. 75. - URL: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/106587/27405_6.pdf

3. Хакимова В. Х. ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ КЛУБА 'ИСТОРИЯ, ЯЗЫК И ТВОРЧЕСТВО ТАТАРСКОГО НАРОДА'. - Татарское языкознание в контексте Евразийской гуманитарной науки: Материалы Международной научно-практической конференции (Казань, 14 ноября 2016 г.), - 2016. - с. 358-361 - URL: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/109353/Tat_ling2016_358_361.pdf

7.3. Интернет-ресурсы:

Библиотека учебной и научной литературы - http://sbiblio.com/biblio

Информационно-техническая поддержка учителей - http://ito.bitpro.ru/

Татарский язык - http://ru.science.wikia.com/wiki/

Фестиваль педагогических идей - www.wikipedia.ru

Фестиваль педагогических идей - http://festival.1september.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "История культуры татарского народа" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB,audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, УМК, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе Издательства "Лань" , доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС Издательства "Лань" включает в себя электронные версии книг издательства "Лань" и других ведущих издательств учебной литературы, а также электронные версии периодических изданий по естественным, техническим и гуманитарным наукам. ЭБС Издательства "Лань" обеспечивает доступ к научной, учебной литературе и научным периодическим изданиям по максимальному количеству профильных направлений с соблюдением всех авторских и смежных прав.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента" , доступ к которой предоставлен студентам. Электронная библиотечная система "Консультант студента" предоставляет полнотекстовый доступ к современной учебной литературе по основным дисциплинам, изучаемым в медицинских вузах (представлены издания как чисто медицинского профиля, так и по естественным, точным и общественным наукам). ЭБС предоставляет вузу наиболее полные комплекты необходимой литературы в соответствии с требованиями государственных образовательных стандартов с соблюдением авторских и смежных прав.

Освоение дисциплины "История культуры татарского народа" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер,

лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки Родной язык и литература, иностранный язык .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Автор(ы):
Хайруллина А.С. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Хазиев Ринал Исмагилович ____________________
"__" _________ 201 __ г.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ